

П РА В О В Е Р Е Г У Л Ю В А Н Н Я
С Т А Н Д А Р Т И З А Ц І Ї Т А С Е Р Т И Ф І К А Ц І Ї
В У К Р А Ї Н І В К О Н Т Е К С Т І Є В Р О І Н Т Е Г Р А Ц І Ї

Анотація. Проаналізовано проблему гармонізації українських національних технічних стандартів з міжнародними та європейськими. Запропоновано пріоритетні напрями для прискореного гармонізування українських технічних стандартів з європейськими.

Аннотация. Проанализирована проблема гармонизации украинских национальных технических стандартов с международными и европейскими. Предложены приоритетные направления для ускоренной гармонизации украинских технических стандартов с европейскими.

Annotation. The problem of harmonization of Ukrainian national technical standards with international and European standards has been analyzed. Priorities for accelerating the harmonization of Ukrainian technical standards with European standards have been suggested.

Ключові слова: стандартизація, технічні стандарти, гармонізація, законодавство ЄС.

Сучасні умови функціонування економіки України потребують ефективного та взаємовигідного співробітництва з країнами світу та прискореної інтеграції у світовий економічний простір. Одним із найважливіших чинників, що забезпечують розвиток відносин щодо діяльності суб'єктів господарювання і підтримку державної соціально-економічної політики України, є стандартизація, яка полягає у належному забезпеченні потенційного споживача якісними та безпечними товарами, роботами та послугами. Для забезпечення інтенсивного міждержавного науково-технічного співробітництва та усунення нетарифних бар'єрів у міжнародній торгівлі важливе значення має гармонізація національних технічних стандартів із міжнародними та європейськими. Особливої актуальності ця проблема набуває за умов сучасного етапу інтеграції України до Європейського союзу (ЄС), який потребує гармонізації багатьох нормативно-правових актів України до законодавства ЄС.

Дослідженнями питань удосконалення національної системи стандартизації, гармонізації нормативної бази України на основі кращих міжнародних та європейських стандартів займаються провідні вчені України: С. Литвинська, Н. Пархоменко, В. Терера, А. Нелєпов, А. Цициліано [1 – 3], у своїх працях вони наголошують на необхідності вдосконалення процедур із планування, розроблення, гармонізації, прийняття і перегляду нормативних документів із метою створення національної нормативної бази, яка відповідає законодавству України і кращій європейській практиці. Однак за умов інтенсивного розвитку дипломатичних відносин України та ЄС в галузі зовнішньої торгівлі набуває актуальності проблема гармонізації українських технічних стандартів та сертифікатів до європейських нормативних документів.

Метою даної роботи є розгляд основних аспектів розробки національних технічних стандартів України та їх приведення до міжнародних та європейських стандартів. Об'єкт – національні технічні стандарти та сертифікати. Предметом виступає процедура гармонізації українських технічних стандартів з європейськими.

Діяльність зі стандартизації ґрунтується на правових нормах Цивільного кодексу України [4], Господарського кодексу України [5], Закону України "Про стандартизацію" [6], Декрету КМУ "Про стандартизацію та сертифікацію" [7], інших нормативних актах у цій сфері [8], з урахуванням принципів і положень міжнародних організацій зі стандартизації. Серед принципів державної політики у сфері стандартизації вказано такі, як: принцип пріоритетності прямого впровадження в Україні міжнародних та регіональних стандартів, принцип дотримання міжнародних та європейських правил і процедур стандартизації, принцип участі у міжнародній (регіональній) стандартизації [6, ст. 5]. Хоча варто зазначити, що окрім посилення ролі міжнародних стандартів, Україна має запроваджувати і власні внутрішні стандарти, які призначені окликати ретельно захищати інтереси національного споживача.

Державну політику у сфері стандартизації визначає Кабінет Міністрів України через реалізацію положень Конституції та Законів України. Відповідно до Закону України "Про стандартизацію" КМУ вживає заходів щодо адаптації законодавства України у сфері стандартизації до законодавства ЄС, здійснює співробітництво в цій сфері з відповідними органами інших країн, приймає рішення про приєднання до міжнародних (регіональних) систем стандартизації, укладає договори про співробітництво та здійснення робіт у сфері стандартизації. Міжнародні, регіональні та національні стандарти інших країн застосовуються в Україні відповідно до положень Конституції України та до положень її міжнародних договорів [7, ст. 4]. Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені цим Законом, то застосовуються норми міжнародного договору, але в тій частині, в якій вони не суперечать Конституції [6, ст. 17].

Структура державних органів, що регулюють діяльність у сфері стандартизації, достатньо розгалужена, що створює певні проблеми у контролі за застосуванням державних стандартів та у процедурі узгодження з міжнародними та європейськими стандартами. Великим кроком до підвищення ролі стандартизації товарів та послуг є розмежування сфери стандартизації і сертифікації та сфери захисту прав споживачів у 2011 році і створення

сертифікації

[3, с. 41]. Згідно з поточною структурою, всі проекти стандартів та технічних регламентів проходять шлях від технічних комітетів (етап розробки), через "УкрНДНЦ" (етап узгодження) до Департаменту технічного регулювання Міністерства економічного розвитку України (етап затвердження). Пріоритетним напрямом у цій сфері є спрощення процедури прийняття нових стандартів та загальне узгодження функцій державних органів з питань стандартизації.

Розвиток міжнародного співробітництва України об'єктивно зумовлює потребу в уніфікації та гармонізації національних державних стандартів із міжнародними та європейськими. Ураховуючи проєвропейський вектор України, питання гармонізації українських та європейських технічних стандартів постає одним із пріоритетних завдань національної системи стандартизації України. Варто зазначити, що для країн, які претендують на вступ до Європейського Союзу, існує вимога щодо необхідності впровадження на національному рівні не менше, ніж 80 % стандартів, чинних в ЄС. Прийняті стандарти повинні бути ідентичними з європейськими, тобто їхні положення повинні бути прийняті без змін [1, с. 44].

Заходи гармонізації реалізуються відповідно до принципу відкритості та прозорості процедур розроблення і прийняття стандартів з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін. Гармонізовані (еквівалентні) стандарти – стандарти на один і той самий об'єкт, затверджені різними органами стандартизації, які забезпечують взаємозамінність виробів, процесів і послуг чи загальне однозначне розуміння результатів випробування або інформації, які подають відповідно до цих стандартів. Гармонізовані стандарти можуть мати відмінності в оформленні інформації, можуть різнитися обсягом локального поширення тощо [2, с. 340]. Але відповідно до Закону України "Про захист прав споживачів" вони мають надавати повну і достовірну інформацію про товари та послуги [8, ст. 15].

Як було зазначено, система державних органів з питань стандартизації є достатньо розгалуженою та негнучкою. За приблизними оцінками, розробка одного стандарту та його узгодження з чинними нормативно-правовими актами займає зазвичай від 6 до 9 місяців, що, на думку автора, створює певні проблеми для суб'єктів господарювання, які особливо загострюються у разі здійснення ними експортно-імпоротної діяльності [3, с. 43–44].

Для вирішення наявних проблем Кабінет Міністрів України у серпні 2013 року подав до Верховної Ради законопроект про стандартизацію, яким регламентовано право та організаційні основи стандартів в Україні, щоб забезпечити єдину державну політику в цій сфері. На думку Кабінету Міністрів, прийняття законопроекту дозволить привести національну систему стандартизації у відповідність до європейської моделі для подальшої економічної інтеграції України у світову економіку. Також норми документа підвищать прозорість правил, за якими видаються дозволи у сфері стандартизації. У запропонованій редакції закону передбачено створення національного органу зі стандартизації, який не є органом державної влади. Крім того, передбачено скасування відомчих погоджень проєктів національних стандартів і нормативно-правового регулювання відносин, пов'язаних із розробкою стандартів, що визначають діяльність підприємств (у тому числі технічних умов) [9].

Таким чином, питання узгодження українських національних стандартів з європейськими та міжнародними є дуже актуальним у розрізі сучасного стану євроінтеграції України. Уніфікація законодавства у сфері стандартизації та сертифікації продукції сприятиме розвитку торгівлі між Україною та ЄС, припливу іноземних інвестицій, співробітництву у науково-технічній сфері. Автор вважає, що Україні варто прискорити процес інтеграції до ЄС та гармонізації законодавства у сфері стандартизації та сертифікації. Одним із найважливіших факторів у подальшій діяльності із гармонізації українських стандартів до європейського законодавства є створення дієвого та гнучкого механізму прийняття національних стандартів. Фактично він має ґрунтуватися на існуванні невідомого органу національної стандартизації та загальної децентралізації органів, що займаються впровадженням нових стандартів та сертифікацією товарів. Такий механізм стандартизації разом із орієнтацією на європейські технічні вимоги буде здатний провести узгодження національних стандартів до європейських швидкими темпами та забезпечити фундамент для подальшого співробітництва України та ЄС із питань гармонізації законодавства.

Наук. керівн. Сергієнко В. В.

Література: 1. Литвинська С. Гармонізація українських національних стандартів серії "Інформація та документація" з міжнародними і європейськими: здобутки і перспективи / С. Литвинська // Ukrainian Scientific Journal of Information Security. – 2012. – № 2. – С. 43–47. 2. Пархоменко Н. М. Гармонізація законодавства України з європейським та міжнародним правом: методи, етапи, види / Н. М. Пархоменко // Часопис Київського університету права. – 2012. – № 1. – С. 338–342. 3. Терера В. Гармонізація нормативної бази на основі сучасних міжнародних і європейських стандартів / В. Терера, А. Нелепов, А. Цициліано // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2008. – № 3. – С. 40–46. 4. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>. 5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kodeksy.com.ua/gospodars_kij_kodeks_ukraini.htm. 6. Про стандартизацію: Закон України від 17.05.2001 р. № 2408-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.data/base47/ukr47288/htm>. 7. Про стандартизацію і сертифікацію: Декрет Кабінету Міністрів України від 10 травня 1993 р. № 46-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>. 8. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.search.ligazakon.ua>. 9. Інформаційно-аналітичний бюлетень КМУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-kmu.com.ua/2013-08-23-000000am/article/15730026.html>. 10. На шляху інтеграції України до ЄС: Інформаційний бюлетень випуск № 7 (вересень 2013 р.).